

[Arvio Maailmankirjat.net:issä](http://Arvio.Maailmankirjat.net/issä)

Michael Ondaatje *Divisadero* | Maailmankirjat

suom. Juhani Lindholm, Otava 2008

Risto Niemi-Pynttari

Kitaraa soitteleva ja asuntovaunussa asustava mies Ranskan maaseudulta on varsin kiinnostava hahmo Mikael Ondaatjeen romaanissa *Divisadero*. Tämä _Englantilaisesta potilaasta _tunnettu kirjailija kuvaa nytkin ihmismieltä, ja sen outoutta. Romaanin nimi *Divisadero* viittaa erääseen tiehen Ranskan maaseudulla, mutta teoksen pääaiheet ovat aivan muualla, ja tapahtumatkin sijoittuvat pääosin Kanadaan. Teos on kolmen sisaruksen muistojen, trauman ja nykyisen identiteetin kuvausta. Sen sijaan käsittelen kuitenkin erästä kiinnostavaa sivuhenkilöä.

Päähenkilö, Anna, tutkii ja kääntää erästä runoilijaa Ranskassa. Hän elää täysin yksinään kunnes kitaraa soittelevasta Rafaelista tulee hänen rakastajansa. Kuvaavaa on, että Anna tutustuu mieheen äänen kautta. On hämärä ilta, lehdossa kävellessään hän kuulee musiikkia ja löytää miehen soittamassa klassista kitaraa.

Rafael on soittanut kitaraa tämän saman niityn reunalla usein aiemminkin, äitinsä kanssa jo lapsena. Hänen suhteensa tähän niityyn on poikkeuksellinen, koska maisema ei ole visuaalinen näkymä, vaan se koostuu musiikista:

“Poikasesta hänestä oli aina tuntunut kuin hänen soittotuntinsa olisivat olleet verkko, johon tämän kaiken voisi kerätä – niin hyönteiset, puissa vaihtelevan säätötilan – jotta sen voisi sitten antaa eteenpäin kuin kokoamansa lahjan.”

Vaikuttaa kiinnostavalta teemalta: musiikin kautta koettu maisema liittyy siinä klassiseen luontoidylliin. Paikkana on esimerkiksi renessanssin ajan pastoraaleissa nimenomaan hämärä lehto, ja sen akustinen tila hahmottuu satakielen laulun kautta. Rafaelin soittohetken kuvauksessa pieni yksityiskohta sisällyttää luonnon, soittimen ja eleen:

“Miehen kitaran kaulalle laskeutui mehiläinen, ja mies suipisti suutaan ja puhalsi sen pois. Mehiläinen teki lyhyen kaaroksen ilmassa ja laskeutui uudelleen kitaran kaulalle, mutta mies näpäytti sitä keskisormellaan ja se lennähti vahingoittuneena ruohikkoon.”

Maaseutu jota kuvataan sisältää luontoidyllin elementit, mutta aivan uuteen aikaan tuotuna. On rehevä lehto lintuineen, on niitty jonka reunalla miehen asuntovaunu sijaitsee, on rapistunut kartano jossa Anna, tutkii ja kääntää outoa runoilijaa, joka joskus on asunut samassa kartanossa. Vintillä on ränsistynyt kyyhkyslakka, jossa linnut yhä vierailevat. Ja lähes näkymättömissä, läheisen laakson pohjalla kulkee pieni joki. Näistä aineksista voi

tunnistaa klassisen luontoidyllin elementit, jotka on hajotettu ja kerrottu modernilla tavalla. Mutta joki ei ole loputtoman syvä kuten pastoraaleissa, vaan niin matala että siinä on vaikea uida.

Kun mies lähtee saattamaan Annaa kartanolle, hän ei valitse polkua vaan jonkin luonnollisemman reitin, "jota ihmiset eivät näe, jonkun lehmän tai variksen reitin". Tämäkin yksityiskohta korostaa sitä, että Rafael hahmottaa maiseman jotenkin toisella tavalla kuin yleensä. Erityisen läheinen suhde luontoon tulee ilmi siinä kuinka hänelle yrtit ja villivihannekset ovat luonnollinen osa elämäntapaa:

"Rafael rakasti korianteria ja oli silpunnut sitä heidän salaattiinsa. Hänellä oli aina taskuissaan muutamia yrtejä, basilikaa tai minttua, joten hän saattoi repäistä leivästä kannikan ja saada aikaan aterian missä hyvänsä."

Rafael edustaa Nuuskamuikkusen ja Tolkienin kuvaaman Tom Bombardilin kanssa samaa luontoon sulautuneen ihmisen myyttistä henkilöahmoa. Vaeltelijaa, luonnossa kulkijaa jonka tulemiset ja menemiset eivät ole kenenkään hallussa.

"Alkuvaiheessa Anna sai Rafaelista sen vaikutelman, ettei hän kokenut mitään ympärillään oikein kenenkään omaisuudeksi — hän nyppi sormillaan lehtiä kasvista yhtä luonnollisesti kuin kolme päivää myöhemmin sulki tummat sormensa Annan ranteen ympärille tuskin hipaisten ihoa, niin että Annan pulssi sykähteli hänen väljässä otteessaan. Anna katsoi arpea hänen rystysissään, piti katseensa alas suunnattuna, ei mitenkään näyttänyt reagoivan hänen tekoonsa, vaikka vangittu pulssi varmasti sykkikin entistä kiivaammin. Anna ajatteli musiikin sointuja, jotka olivat kummunneet näin arpisista käsistä. Hän ei painanut kasvojaan Rafaelin rintaa ja paidantaskun basilikäkätköä vasten ennen kuin Rafael oli irrottanut otteensa. Tule mukaani, hän sanoi sitten."

"Ensimmäisen Annan kanssa vietetyn yön jälkeen Rafael palasi asuntovau-nulleen. Hän kulki halki öisten niittyjen. Meluisalla laiturilla, missä kaikki oli näkymätöntä, hän otti suunnan puun suhinasta ja meni suoraan kohti asuntovaunuaan."

Myös tässä otteessa tulee ilmi se, kuinka Olennainen vihje luonnon ja kitaransoiton yhteyden kannalta on Annan huomio:

"Hän on lukenut vanhoista käsikirjoituksista, että tšekäläiset trubaduurit olivat eteviä lintujen matkijoita ja olivat kykynsä avulla mahdollisesti jopa vaikuttaneet lintujen muuttokäyttäytymiseen."

Rafael on selvästi trubaduuri myöhäinen edustaja. Yö, kitara ja pimeässä läsnä olevan luonto on hänen elementtinsä:

“Rafael sai yöltä hahmottomuuden, jossa kaikella oli tarkoitus. Aivan kuin pimeydellä olisi ollut oma kätkeyty, musikaalinen kielensä. Joinakin öinä hän ei edes viitsinyt sytyttää öljylamppua, joka riippui hänen vaununsa oviaukossa.

Hän kurotti kitaran käteensä ja astui tuoli toisessa kädessä kolme askelmaa alas niitylle. En minä tee työtä, minä esiinnyn — hän muisti Django Reinhardtin lausahduksen ja kuvitteli suuren muusikon astahtavan ylväästi esiin varjoista ja katoavan siihen minkä osasi.

Rafael ei edes esiintynyt, pikemminkin ehkä liukeni, tiedosti yölliset hyönteiset ja joen, jonka juuri ja juuri kuuli. Hän pyyhkäisi avokämmenellä soinnun, joka oli vastausta, pelkkää vastausta. Hän ei ollut vielä astunut esiin. Tämä oli hänen elämänsä loppukesää, vuosi jona hän tapasi Annan, eikä hänellä ollut aavistustakaan voisiko hän vielä joskus palata taiteen kokoamistyöhön, saada jostakin sen, mitä tarvittiin edes yksinkertaisen laulun laatimiseen. Pimeään liukenemisessä oli toistaiseksi tarpeeksi. Tai siinä, että soitti ulkomuistista jonkun vanhan mestarin laulun, jotakin jota hänen äitinsä oli rakastanut tai isänsä viheltänyt yhteisellä kävelyretkellä, sillä isällä oli muuan tietty laulu, jota hän aina hyräili tai vihelteli. Menneisydessä Rafael oli matkustanut kylästä kylään, tinkinyt itselleen palkan, keksinyt sävelmiä, varastanut soitin- ja silpaussut jalat irti vanhalta laululta ja käyttänyt pelkän rungon – nykyään hän rakasti soittamista silloin kun paikalla ei ollut muita.”

Ondjateen romaania on kritisoitu hajanaiseksi. Eräässä saksalaisissa arvioissa väitettiin, että teoksen eri osilla ei ole mitään tekemistä keskenään. Annan ja muiden lapsuuden kuvaus Kanadasta, pokerinpelaajan ammatti, kuvaus ranskalaisen runoilijan elämästä sotien välisenä aikana. Olkoon miten on, erilliset episodit sellaisenaan ovat kiehtovasti kerrottuja, joku voi hakea niistä yhteistä muistojen ja identiteetin teemaa.